

Sterke daling inkomens op land- en tuinbouwbedrijven

Walter van Everdingen

Het inkomen op land- en tuinbouwbedrijven in 2008 komt volgens raming uit op gemiddeld 23.000 euro per onbetaalde arbeidsjaareenheid (aje). Dat is maar liefst 17.000 euro minder dan het gemiddelde van 2007. De daling deed zich over vrijwel alle onderscheiden bedrijfstypen voor, met uitzondering van de varkenshouderij. Daar was weliswaar sprake van een forse stijging, maar het inkomen was daar in 2007 gemiddeld sterk negatief. Ook na de stijging in 2008 blijft het inkomen daar gemiddeld niet om over naar huis te schrijven. Over deze ontwikkelingen is eerder in december 2008 gerapporteerd. De resultaten zijn voor de publicatie Landbouw-Economisch Bericht 2009 waar nodig bijgesteld met in de tussentijd beschikbaar gekomen informatie over onder meer prijzen en opbrengsten. Het centrale inkomenskengetal hierbij is het inkomen uit bedrijf. De inkomsten buiten bedrijf blijven in dit artikel dus buiten beschouwing. Cijfermatige gegevens zijn terug te vinden in de database van BINternet op de website van het LEI.

Tabel 1	Enkele resultaten van groepen land-en tuinbouwbedrijven, 2007 en 2008					
	Opbrengst/100 euro kosten		Inkomen uit bedrijf (1.000 euro per onbetaalde a.j.e.)		Besparingen (1.000 euro per bedrijf)	
	2008 (r)	mutatie tov 2007 (euro)	2008 (r)	mutatie tov 2007	2008 (r)	mutatie tov 2007
Totaal land- en tuinbouw	87	-4	23	-17	-1	-23
Melkveebedrijven	87	-8	35	-30	16	-50
Vleeskalverbedrijven	83	+ 1	32	+ 2	-6	+ 2
Varkensbedrijven, w.v.	90	+ 14	8	+ 62	-23	+ 82
- fokvarkensbedrijven	87	+ 16	-1	+ 69	-40	+ 99
- vleesvarkensbedrijven	92	+ 13	20	+ 49	-10	+ 49
- gesloten varkensbedrijven	92	+ 15	13	+ 69	-20	+ 107
Leghennenbedrijven	92	-7	9	-44	-40	-67
Vleeskuikenbedrijven	94	-6	-7	-69	-42	-74
Akkerbouwbedrijven, w.v.	86	-5	25	-27	0	-26
- zetmeelaardappelbedrijven	96	-3	49	-25	26	-29
Glastuinbouwbedrijven, w.v.	93	-3	9	-29	-40	-48
- glasgroentenbedrijven	90	-6	-16	-48	-75	-80
- snijbloemenbedrijven	91	-4	5	-27	-56	-51
- pot- en perkplantenbedrijven	96	-4	25	-39	-22	-64
Champignonbedrijven	95	-5	27	-20	.	.
Opengrondsgroentebedrijven	89	-10	22	-27	.	.
Fruitbedrijven	88	-1	35	-1	.	.
Bloembollenbedrijven	85	-7	-14	-51	.	.
Boomkwekerijbedrijven	97	-2	45	-8	.	.

Prijzdalingen melk en vee drukken inkomens melkveehouders

De melkprijs kwam in 2008 uit op gemiddeld 38,65 euro per 100 kg, wat 1,5% hoger is dan in 2007. Een dergelijke hoge gemiddelde melkprijs is nog niet eerder voorgekomen, zelfs niet in de zeer goede eindtachtiger jaren van de vorige eeuw. Wel daalde de melkprijs in de loop van 2008. Deze daling heeft zich begin 2009 versterkt doorgezet. Die tendens werkt ook door in de waarde van de veestapel en die waardeverandering wordt conform de rekenregels van de IFRS in de resultatenrekening opgenomen en leidde tot een inkomensdaling van gemiddeld ongeveer 30.000 euro per bedrijf ten opzichte van 2007. Ook hogere voerkosten dragen bij aan de inkomensdaling. De rentabiliteit komt uit op 87 euro opbrengsten per 100 euro kosten, acht procentpunten lager dan in 2007 (tabel 1). Ondanks de teruggang worden er gemiddeld nog wel besparingen gerealiseerd.

Het inkomen van de gespecialiseerde vleeskalverenbedrijven zal in 2008 iets stijgen vooral door hogere contractvergoedingen.

Varkenshouderij kruipt langzaam uit het dal

Voor de varkenssector is 2008 economisch beter verlopen dan het slechte jaar 2007. De kostendekking van de totale groep varkensbedrijven is in 2008 met 14 procentpunten verbeterd tot 90%. De omzet en aanwas per bedrijf is flink gestegen, maar een groot deel daarvan is ook weer uitgegeven aan hogere voerkosten. Vooral in de eerste helft van het jaar was het voer erg duur. Uiteindelijk nam het inkomen uit bedrijf met 62.000 euro toe tot gemiddeld 8.000 euro per onbetaalde arbeidskracht en resteerden ontsparingen van 23.000 euro per bedrijf. Opnieuw moesten dus de reserves worden aangesproken, vooral door de fokvarkensbedrijven.

Pluimveebedrijven leveren flink in, vleeskalverenbedrijven in herstel

De resultaten van de leghennenbedrijven zijn in 2008 aanzienlijk verslechterd ten opzichte van het voorgaande jaar. Het voer was veel duurder (+21%) en ook de opfokhennen stegen in prijs. Die kostenstijgingen zijn in 2008 niet gecompenseerd door hogere opbrengsten. Begin 2008 waren de eierprijzen wel hoger dan voorgaand jaar, maar in de tweede helft van het jaar kwamen ze onder druk te staan. De inkomensdaling was fors en er werd flink ingeteerd op het eigen vermogen: gemiddeld 800 euro per week per bedrijf.

Ook de vleeskuikensector heeft een slecht jaar achter de rug, vooral door de gestegen mengvoerprijzen (+20%). Ook de prijzen voor ééndagskuikens en energie werden hoger. De opbrengstprijzen zijn op jaarbasis wel aangetrokken (+6%), maar geven onvoldoende compensatie voor de hogere kosten.

Akkerbouwbedrijven: inkomensdaling door lagere prijzen

Het prijsniveau van vrijwel alle belangrijke akkerbouwgewassen was in het afzetseizoen 2008-09 lager dan het jaar ervoor. Vooral de uien- en graanprijzen daalden sterk. Het beeld bij de suikerbieten zag er positiever uit, zowel qua prijs als qua volume.

De hogere kg-opbrengsten per hectare van de verschillende gewassen compenseerden de lage prijzen onvoldoende waardoor de inkomens daalden. Voor de akkerbouwbedrijven wordt voor 2008 een inkomen uit bedrijf geraamd van 25.000 euro per onbetaalde a.j.e.; ruim de helft minder dan in 2007. En gemiddeld worden geen besparingen gerealiseerd. Ook het inkomen van de zetmeelbedrijven daalt, maar het ligt nog wel hoger dan eerdere jaren.

Glastuinbouw: Sterke achteruitgang bedrijfsresultaten en inkomens

Door de grote diversiteit in de glastuinbouw zijn er grote verschillen in de bedrijfsresultaat- en inkomensontwikkeling. In het algemeen kan gesteld worden dat in 2008 het bedrijfsresultaat van het merendeel van de bedrijven door lagere opbrengsten en hogere kosten is verslechterd. Bij vrijwel alle soorten glasgroenten en snijbloemen liep de gemiddelde opbrengstprijs terug, mede vanwege areaaluitbreiding in binnen- en buitenland en een matige vraag, ook voor export. De rentabiliteit is ten opzichte van 2007 gemiddeld met 4 tot 6 punten gedaald, vooral de glasgroentenbedrijven zakten hard weg. Door de inkomensdaling kreeg de glastuinbouwsector te maken met forse ontsparringen per bedrijf.

Inkomens champignon telers na goed jaar weer omlaag

Door hogere kosten en lagere opbrengsten is het gemiddelde inkomen van champignonbedrijven in 2008 teruggelopen. Er was op veel bedrijven sprake van uitval van productie door infecties met groene schimmels. Daarnaast zijn de kosten voor compost en energie verder toegenomen. Per saldo resteerde een daling van de gemiddelde rentabiliteit van 5 procentpunten tot 95%, waarbij snijbedrijven het wat beter deden dan plukbedrijven.

Matige resultaten opengrondsgroentebedrijven

De opengrondsgroentebedrijven produceren hoofdzakelijk voor de Nederlandse versmarkt en telen intensieve gewassen als aardbeien, asperges, diverse koolsoorten, prei, sla en witlof. Gemiddeld genomen hadden de bedrijven in 2008 financieel een matig jaar, maar afhankelijk van de geteelde gewassen waren er behoorlijke verschillen tussen de bedrijven. De productie per hectare was over het algemeen goed, maar de prijzen waren lager dan voorgaand jaar. Daarnaast namen ook de kosten met bijna 4% toe, vooral als gevolg van hogere kosten voor arbeid en meststoffen. De rentabiliteit komt zodoende in 2008 uit op een niveau van rond de 89%, wat beduidend lager is dan de voorgaande jaren. Het inkomen uit bedrijf neemt ook sterk af en bedraagt gemiddeld ruim 22.000 euro per onbetaalde a.j.e.

Fruitbedrijven: hoge perenprijzen maar matig appelseizoen

De perenproductie lag in 2008 fors onder de productie van het jaar ervoor met een goede prijsvorming tot gevolg. Het appelseizoen verliep daarentegen matig. Voor de Nederlandse fruitteelt is vooral de kleinere Europese productie van Elstar en Jonagold ten opzichte van 2007 van belang. Vooral de prijs van Jonagold is weggezak. De verwachting is dat de rentabiliteit voor het seizoen 2008-2009 ongeveer gelijk zal zijn als het jaar ervoor (88%). Het inkomen uit bedrijf ligt naar verwachting rond de 35.000 euro per onbetaalde a.j.e.

Bloembollenbedrijven

Het areaal bloembollen is in 2008 opnieuw toegenomen. De oogst van voorjaarsbloeiers zoals tulp en hyacint viel iets tegen, evenals de opbrengst van lelies. Mede dankzij goede oogstomstandigheden waren er minder problemen met ziekten dan in het voorgaande jaar. In het algemeen vielen de prijzen echter tegen. Alleen de prijzen van tulpen waren mede dankzij een beter broeiseizoen in 2008 redelijk. De tegenvallende oogst en de matige tot slechte prijzen hebben geleid tot een moeilijk jaar voor de bollenteelt. De rentabiliteit valt naar verwachting ongeveer 7 procentpunten lager uit (85%). Dat betekent dat ook het inkomen van de bollentelers dit jaar met rode cijfers moet worden geschreven.

Boomteelt

Het areaal boomteelt is ook in 2008 gegroeid, met name van coniferen en laan- en parkbomen, die profiteerden van herstel van de vraag in het seizoen daarvoor. De verkoop in het voorjaar kwam dankzij het goede weer vroeg op gang en verliep redelijk. De handel in het najaar verliep stroever. Vooral producten bestemd voor de consumentenmarkt leden onder het slechte weer en een dalende vraag op de Engelse markt. Hoveniers deden echter goede zaken, wat ten goede kwam aan de afzet van traditioneel geteelde producten. Telers van laan- en parkbomen hebben geprofiteerd van de grotere belangstelling voor het openbaar groen. Gemiddeld is de omzet iets achtergebleven ten opzichte van 2007. De handel in het voorjaar van 2009 is laat maar wel positief van start gegaan voor zowel de sierproducten als de producten voor de institutionele markt.

De kosten namen licht toe, door hogere uurlonen en stijgende prijzen voor meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen. Gemiddeld komt de rentabiliteit in 2008 uit op 97%, een lichte daling ten opzichte van voorgaand jaar. Het inkomen uit bedrijf blijft relatief goed.

Meer informatie:

Rapport 2009-047 *Landbouw Economisch Bericht 2009*